

Does a deaf person have the halakhic status of חרש today?

This is the second in our 3-part series on חרש שוטה וקטן. This week, we discuss the theory behind a חרש being treated as a שוטה and whether that still applies today. Note: the focus of this shiur is not ruling halakhah l'maaseh, but understanding the ideas behind this halakhic discussion.

Note: This shiur does not deal with the wonderful and transformative reality of cochlear implants. See here for a halakhic discussion of this reality:

<https://traditiononline.org/survey-of-recent-halakhic-periodical-literature-cochlear-implants/>

Questions? Comments? Email Dr. Elana Stein Hain at dinanddaf@gmail.com

1. רמב"ם הל' אישות ב, כו

חרש וחרשת האמורים בכל מקום, הן האילמים שאין שומעין ולא מדברים. אבל מי שמדבר ואינו שומע, או שומע ואינו מדבר, הרי הוא ככל אדם. ואיש ואישה שהן שלמים בדעתם ואינן לא חרשים ולא שוטים נקראים פקח ופקחת.

A male and female *cheresh/chareshet* refers everywhere to those who do not hear or speak. But one who can speak but cannot hear, or can hear and cannot speak, is considered (legally) like anyone else. And a man or woman, when they are of completely sound mind and are not "*charashim*" or *shotim* are called *pik'ach* or *pikachat*.

2. גיטין עא.

אמר רב פהנא אמר רב: חרש שִׁיכּוּל לְדַבֵּר מִתּוֹךְ הַפֶּתַח, כּוֹתֵבִין וְנוֹתְנִין גִּט לְאִשְׁתּוֹ....

Rav Kahana says that Rav says: With regard to a deaf-mute who can express himself through writing, the judges of the court may write and give a bill of divorce to his wife based on his written instructions. Rav Yosef said: What is he teaching us? We already learned in the mishna: In a case where the husband became mute, and the members of the court said to him: Shall we write a bill of divorce for your wife, and he nodded his head indicating his agreement, they examine him with various questions three times. If he responded to questions that have a negative answer: No, and responded to questions that have a positive answer: Yes, indicating his

competence, they shall write the bill of divorce and give it to his wife based on the nod of his head...

מיתבי: חרש, לא הִלְכוּ בוֹ אַחֵר רְמִיזוֹתָיו וְאַחֵר קְפִיצוֹתָיו וְאַחֵר כָּתַב יָדוֹ, אֲלֵא בְּמַטְלָטְלִין; אָבֵל לֹא לְגִיטָין.
The Gemara raises an objection from a baraita: With regard to a deaf-mute, the judges of the court follow his signals, and follow the movement of his lips, and follow his handwriting only for matters of buying and selling movable property but not for bills of divorce. This appears to contradict Rav Kahana's statement that it is permitted for a deaf-mute husband to give written instructions to divorce his wife.

תַּנָּאי הִיא – דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: בְּמָה דְּבָרִים אָמורים – בְּחֶרֶשׁ מַעֲיָקְרוֹ, אָבֵל פִּיקֶחַ וְנִתְחַרֵּשׁ –
הוּא כּוֹתֵב וְהֵן חוֹתְמִין.

The Gemara answers: It is a dispute between tanna'im, as it is taught in a baraita (Tosefta, Terumot 1:1) that Rabban Shimon ben Gamliel said: In what case is this statement that the court may not rely on the written testimony of a deaf-mute with regard to a bill of divorce said? Only in the case of a deaf-mute who was deaf from the outset, i.e., from birth. But if he had been halakhically competent, i.e., he could previously hear, but became a deaf-mute later, then he may write instructions to give his wife a bill of divorce and they, the witnesses, should sign, in accordance with the opinion of Rav Kahana.

וְחֶרֶשׁ מַעֲיָקְרוֹ – לֹא? כָּשֶׁם שֶׁכּוֹנְסָה בְּרִמְיָהּ, כֹּךָ מוֹצִיָּאָה בְּרִמְיָהּ!

The Gemara asks: And one who is a deaf-mute from the outset cannot give written instructions with regard to a bill of divorce? Isn't it true that just as he marries her with intimation, i.e., without speaking, so too, he divorces her with intimation.

אִי בְּאַשְׁתּוֹ, הֵכִי נָמִי; הֵכֵא בְּמֵאִי עֲסָקִינוּ – בִּיבְמֵתוֹ.

The Gemara answers: If the baraita is referring to his wife, indeed this would be the case and he could divorce her through intimations, because such a marriage is not a fully valid marriage by Torah law. But with what are we dealing here? With his yevama, his sister-in-law whose husband, his brother, died childless to whom he performed levirate marriage, and whom he subsequently wishes to divorce. This marriage is a fully valid marriage.

יבמתו ממאן? אילימא דנפלה ליה מאחיו חרש – כשם שפניסתה ברמיזה, כך יציאתה ברמיזה! אלא דנפלה ליה מאחיו פיקח.

The Gemara asks: His yevama from whom? If we say that she fell to him from his brother who was also a deaf-mute, then just as her marriage to the brother was through intimation, so too, her divorce from the yavam can be through intimation. Rather, it must be that she fell to him from his halakhically competent brother. Consequently, the bond of the levirate marriage is by Torah law, whereas the deaf-mute man's intimations that he desires to divorce her are valid only by rabbinic law.

3. שו"ת דברי חיים חלק ב' אבן העזר סימן עב (19th c., Rabbi Chaim Halberstam of Sanz)

אך [בנידון דידן] באם מדברים קצת [ואפילו בלשון עלגים] והוי בגדר מדבר באופן שכתב מהרי"ט ז"ל [בתשובה הנ"ל] בכהאי גוונא לפענ"ד כפקחים הם ואי משום שאינם שומעים הנה לפי מה שכתב הרמב"ם [בפירוש המשניות תרומות פ"א מ"א ד"ה חרש] דעל פי טבעי הרפואה אי אפשר לדבר מבלתי שמוע ולכן אם הם מדברים מסתמא שומעים קצת על כל פנים דזה מהני להיות נחשב כשומע ומדבר כמבואר בדברי תשו' ר' אשר ז"ל [כלל פ"ה סי' י"ג] מביאו הטור ז"ל בחו"מ [סוף] סי' רל"ה, ויעויין בנתיבות [ה] משפט [סק"כ] ובלאו הכי במדבר ואינו שומע לא קיימא לן כהרמב"ם ז"ל [בפרק כ"ט ממכירה ה"ב] וגם הרמב"ן ז"ל [יבמות ק"ד ע"א ד"ה והא] שחייש לזה גבי חליצה דוקא דצריך ענינים מרובים וקרוב לטעות כמבואר בריטב"א שם במקומו [ד"ה מ"ט] וגם כי מבואר ברמב"ן שם דזה רק לס"ד אבל באמת שומע ואינו מדבר ומדבר ואינו שומע כפקחים...

But [in our situation] if they speak a little [and even with slurred language] and the person is speaking in the way that the late Mahari"t wrote [in the aforementioned responsum] in that case, in my humble opinion they are considered fully halakhically responsible actors. And if the concern is that they cannot hear, behold according to what Rambam [in the commentary Mishnayot Terumot 1:1 s.v. *cheresh*] that based on medicine, it is impossible to speak if one cannot hear, therefore if they are speaking, they probably hear a little, anyway. And this makes the person considered both able to hear and speak, as is explained in the responsum of R. Asher (85:13)...And even without this, when it comes to one who can speak but cannot hear, we do not rule (as those who limit such a person in certain ways)...

4. רב אשר וייס שו"ת מנחת אשר חלק ב' סימן פ"ו (20th-21st c)

...ואי בדידי תליא היה נראה דכל הפוסקים הנ"ל דיברו בזמנם שרוב החרשים אכן כשוטים היו ורק מעטים אחד בעיר ושנים במשפחה הצליחו להתגבר על מגבלתם ולהגיע לדעת שלימה. אבל בזמנינו שרובם המכריע מגיע לדעת שלימה והם מתפקדים כאחד האדם אם ע"י שפת הסימנים ואם ע"י קריאת שפתיים, דינם כפקחים גמורים.

ובירושלים עיה"ק זכינו שיש כולל אברכים שכולם חרשים אילמים והם לומדים סוגיות הש"ס בעיון ובהבנה, וכמה רחוק לומר שדינם כשוטים...

...and if it were up to me, it would seem that all of the aforementioned judges spoke in their time that the majority of the deaf were indeed like the *shotah/eh* and only a few in the city and over the years in the family managed to overcome their limitations and reach the full knowledge. By reading lips, they are like legally responsible people. And in Jerusalem, we have been privileged to have some including Abrakhs who are all deaf and mute and they study the issues of the Shas with study and understanding, and how far to say that their judgment is fools...

ועוד חוכך אני בענין זה דאפשר דחרש המתקשר עם בני אדם באופן שוטף ותדיר בשפת הסימנים חשיב כחרש המדבר ואינו שומע דאטו בנדר ושבועה עסקינן דבעינן דוקא ביטוי שפתיים וקול היוצא מגרונו? ומה לך אם מדבר בהשמעת קול או בתנועות שפתיים ותנועות ידיים כל שמתקשר באופן שוטף ומשתמש בשפה ועדיף מכתובה דלא מהני דלעולם אין הכתיבה משמשת כאמצעי תקשורת רציף ושוטף בין בני אדם ולא מצינו בגמ' ובפוסקים אלא דלא מהני כאשר חרש עונה לשאלות בכתב על הן הן ועל לאו לאו אבל כל שמתקשר בשפה כלשהי הוי כמדבר.

And I'm still confused on this matter. Is it possible for a deaf person who communicates with people regularly and frequently in sign language to be considered as a deaf person who speaks and does not hear Dato Bandar and an oath? And what if he speaks by making a voice or by moving his lips and moving his hands. Anyone who communicates fluently and uses language is better than writing. No, but everyone who communicates in any language is like a speaker.

וביותר נראה כן עפ"י הידוע היום דבאמת כל עצם מום החרשות אינו נוגע כלל לכח הדיבור וכל הסיבה שהחרשים אינם יודעים לדבר אינה אלא משום שאינם שומעים...

And even more so, according to what is known today, the whole deafness defect does not relate at all to the ability to speak, and the whole reason that the deaf do not know how to speak is only because they do not hear...

ומשו"כ נלע"ד דלאחר שהכריע רבינו הדברי חיים דחרש המדבר בלשון עילגת מדבר הוא וכך פסקו למעשה מרנן ורבנן גדולי הדור הגרש"ז אוירבך וגרי"ש אלישיב זצ"ל כמבואר במנחת שלמה שם ה"ה לחרש המתקשר בשפת הסימנים כיון שהוא מתקשר עם אנשים באופן שוטף וכאדם המדבר לחבירו כך היה נראה לענ"ד לולי דמסתפינא מחבראי ודו"ק בעומק הדברים

And therefore it seems in my humble opinion that given that our master the Divrei Chaim ruled that a deaf person who has slurred speech is considered legally able to peak, and likewise our great masters, the greatest of the generation, R. Shlomo Zalman Auerbach and R. Elyashiv zt"l ruled, as is explained in Minchat Shlomo, the same ruling applies to a *hareshet/heresh* who communicates in sign language because the person communicated with people fluently like someone speaking to their friend. This is how it seems to my humble opinion, if not for fear of my colleagues. And you should investigate further and go into the depths of this matter.

5. רבני צהר, מעמדו ההלכתי של החירש ושילובו בקהילה דתית

https://www.tzohar.org.il/?page_id=7223

הלכה למעשה, לדעת מועצת רבני צהר, דינם של רובם המכריע של החירשים בימינו כדין פיקחים לכל דבר. הכרעה זו נובעת בעיקרה מן השיקולים ההלכתיים הבאים:

The practical ruling, according to the council of Tzohar rabbis, is that the vast majority of people who are deaf in our days are considered fully halakhically competent for all things. This ruling stems principally from the following legal considerations:

נימוקיהם כבדי המשקל של הפוסקים הסוברים שדין חירש בן דעת בימינו כדין כל אדם השומע.

The weighty reasoning of the arbitrators who believe that a deaf person is a deed of sound mind these days as a hearing person.¹

מרבית השאלות הנוגעות למעמדו ההלכתי של החירש קשורות לדינים מדרבנן, ובדינים מדרבנן הכלל הוא: "ספיקא דרבנן – לקולא".

Most of the questions related to the deaf person are about rabbinic law, and regarding rabbinic law, the principle is: doubts in rabbinic legal matters are judged leniently.

גדול כבוד הבריות, שהוא דוחה את לא תעשה שבתורה באיסורים מדרבנן. וראוי לציין כי גם אם בעבר טיעון זה לא היה משמעותי, בימינו, שרוב החירשים הם בני דעת ומתקבלים כשווים בין שווים בחברה, ודאי שיהא זה בגדר ביזוי לחירשים אם רק בבית הכנסת יורע מעמדם.

Great is the honor of humanity, that it overrides Biblical negative commandment when it comes to rabbinic prohibitions. And it is worth noting that even if in the past this argument

¹ עיינו שו"ת דברי חיים מצאנז, אבן העזר, חב סימן ע"ב, ר' עזריאל הילדסהיימר, מילואים, סימן נח; איגרות משה, יורה דעה, חלק ד, סימן מט; מנחת שלמה, חלק א, סימן לד; יחוה דעת, חלק ב, סימן ו. לעומת זאת, מהר"ם שיק, אבן העזר, סימן עט, הסתפק בזה.

was not significant, nowadays, the majority of the deaf are mentally competent and are accepted as equals among equals in society, surely it would be tantamount to insulting the deaf if only in the synagogue their status is undermined.

החובה ההלכתית המוטלת על כל אחד ואחד מאתנו לקרב כל מי שהוא יהודי לעבודת ה'.

The halakhic obligation that is placed upon all of us is to bring every Jew close to service of God.